

**НАЧАЛОТО НА ВСИЧКИ НАЧАЛА. ИНТЕРВЮ НА СТ.Н.С. Д-Р ДИНЧО
КРЪСТЕВ – ДИРЕКТОР НА ЦЕНТРАЛНАТА БИБЛИОТЕКА НА БАН
E-mail: dincho@cl.bas.bg**

- *Какво стои зад името “Централна библиотека на Българска академия на науките”?*

Това е най-старата библиотека на България. Ако си припомним, че Българското книжовно дружество е създадено през 1869 г. в Браила, то оттогава датира и неговата библиотека. Днес тя е депозитна институция за цялата българска научна литература, за заглавията в сферата на изкуствата, литературознанието, приложните и естествените науки.

- *От коя година са най-старите книги?*

В колекциите ни има много редки и ценни заглавия, главно дарения. Липсват ни инкунабули — книги, издавани до края на XV в. Но затова пък ЦБ съхранява изключително ценни заглавия от XVI и XVII в.

В момента сме поделили инициатива за тяхната дигитализация, за да могат да бъдат достъпни, без опасност за целостта им. Началото бе поставено с микрофилми на български ръкописи, възрожденска книжнина. Инициативата обхваща и изключително ценната колекция от периодика, от втората половина на XIX в. до Втората световна война. За съжаление това национално богатство, съхранявано най-вече в четири библиотеки — тази на БАН, Народната библиотека “Св. св. Кирил и Методий”, Народната библиотека “Иван Вазов” в Пловдив и Университетската библиотека “Св. Климент Охридски”, е на много нискокачествена киселинна хартия, която се разпада. Запазването ѝ, поне засега, е скъпо струващ процес. Така че единственият начин тази периодика да бъде запазена, но същевременно и достъпна за широката читателска публика е да бъдат дигитализирани.

- *Това ли е задачата на системата “ALEPH”?*

Това е само малка част от възможностите на системата. Нека припомним, че “ALEPH” е първата буква от еврейската азбука — “начало на всички начала”. Става дума за интегрирана библиотечна информационна система, може би най-добрата за последните години. Използва се широко във водещите национални и университетски библиотеки в целия свят. Освен в Централната библиотека на БАН, неотдавна последната версия на системата бе закупена и от УБ “Св. Климент Охридски”. Така че двете водещи научни библиотеки в България по същество вече имат една и съща система. Тя е с изключителни възможности и ни позволява технологически да сме на световно ниво.

- *Какво означава: на световно ниво?*

Въведохме най-съвременните, общоприети в световен мащаб стандарти за технологично описание на постъпващите библиотечни документи. Това позволява записите ни да се ползват например от Конгресната библиотека на САЩ, от Британската библиотека, от Канадската национална библиотека, от Руската национална библиотека. Но за жалост за тях са недостъпни записите на Народната библиотека “Св. св. Кирил и Методий”. Засега тя не е в състояние да ги предостави на библиотечната общност по общоприет световен стандарт.

- *Интересно е да узнаем, дали имате “влизания” например от Конгресната библиотека?*

Разбира се, макар че не става дума за реално “влизане”, както е при читателя, а за определен тип софтуерни протоколи.

От януари 2007 г. ние сме първите членове в кирилския сектор на най-големия кооперативен каталог за библиографски записи в света, т.нар. OCLC. Записите за него се приемат при изключително стриктни условия за качество, формат и стандарт. Първите ни записи от януари миналата година, при допустима норма от 10%, дадоха едва 1.5% грешка. Мисля че това е напълно достатъчен пример за това, колко качествено се работи в ЦБ на БАН.

- *А какви записи подавате за световния кооперативен каталог?*

Разбира се чуждите библиотеки по света се интересуват не от преводите ни на английска литература. А и преди нас със сигурност вече някой е предоставил тези записи. Приема се, че 99% от записите на чужди езици вече са подадени от съответната държава. Но за световната мрежа интерес представлява всяко българско заглавие. За чужденеца би било много трудно да го включи в международния обмен. Дори и да познава български език рискува да допусне грешка, която ще направи заглавието неоткриваемо. И после, ако Конгресната библиотека може да си позволи да има на щат специалист със славянски езици, то за една университетска библиотека би било истински лукс да поддържа и българист. Ето смисълът на кооперативния каталог. Впрочем и добър пример за плюсовете от глобализацията.

- *Пример и за ползата от кирилицата в световния научен обмен, доколкото разбирам?*

Безспорно и това, макар че големите библиотеки поддържат записите на кирилица и в транслитериран вариант.

- *В този световен обмен има ли вече оригинални творби на ученици на Кирил и Методий?*

От януари 2003 г. цялата новополучена литература и периодика, на различни носители, се каталогизира направо в он-лайн каталога. Но голямата задача тепърва предстои с ретроспективното въвеждане на заглавията, излезли преди тази дата. Става дума за около 2 милиона библиотечни единици — около 700 000 във фонда на Централната библиотека на БАН. Останалите, най-вече специализирани колекции са в 49-те специални библиотеки към постоянните научни звена на БАН. Каталогите на последните също се обработват при нас, поне докато обучим колегите. В над 25 филиала това вече е станало и колегите могат да работят с “ALEPH” и да участват в процеса на ретроконверсия. За щастие почти всички директори на институти разбират значението на процеса и намират начини за известно време да увеличават броя на библиотечните сътрудници, за да може процесът да завърши по-бързо. За пример ще дам Института по математика и информатика, където най-късно догодина всичките 100 000 библиотечни единици ще бъдат включени в он-лайн каталог. Процесът върви и в много други институти. На първо място се каталогизира най-търсената литература, а впоследствие и по-рядко употребяваната.

- *Естествено е да попитам, а не се ли подготвят бъдещите специалисти още от университетската скамейка да работят със системата?*

За жалост, като цяло библиотечното образование у нас изостава от международните стандарти. Но колегите — университетски преподаватели разбират колко бързо се развива тази професия и от години изпращат при нас на стаж студенти от Софийския университет и СВУ-БИТ. От друга страна, сътрудници на ЦБ на БАН организират курсове за обучение.

Проблемът с обучението на бъдещите библиотечни работници е най-вече в това, че поне засега доминиращата технология в масовия случай е доста поостаряла и те трябва да умеят да работят именно с нея. Не е естествено студентите да се обучават с библиотечни системи от типа на “ALEPH”, след като самата тя е въведена едва в две библиотеки и то отскоро във втората. И в крайна сметка кой да ги обучи на нея.

И още едно недоразумение битува във висшето ни образование. Поне 60 — 70% от библиотечното дело днес е технология, а едва 30% хуманитаристика. Затова съвременното библиотечно образование трябва да има технологичен характер. Практиката у нас обаче е друга. За пример ще дам факта, че специализираната катедра на Софийския университет е към Философския факултет.

- *Да разбирам ли, че модерните технологии изискват специалистите по библиотечно дело да се обучават към техническите университети?*

Да, или към факултетите по математика и информатика. Само че и в тях преподавателите все още не са подготвени за обучението на този тип специалисти.

- *Следователно висшето ни образование не отговаря на пазара на труда, поне в тази област?*

За съжаление, отговорът е категорично не.

- *Едва ли стига бюджетът за поддържането на подобно книжно богатство. Какъв е дялът на проектното финансиране в ЦБ на БАН?*

Централната библиотека на БАН е единствената българска библиотека с участие в проект по рамковите програми. В момента “атакуваме” и 7 РП с три проекта. Участваме и в голям проект по eContent Plus — другата голяма програма на Европейската общност. Проекти имаме и по фонд “Научни изследвания” към Министерството на образованието и науката — дигитализация на фонд с копия на ръкописи; към конкурси на Министерството на културата, както и по оперативните програми на ЕС.

Интервюто взе Татяна Дикова

Препечатано от: в. Аз-Буки, №26, 2-8 юли 2008, с.13